

DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2019.1\(53\).163-167](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2019.1(53).163-167)
УДК336.71

Житар М.О., Ананьєва Ю.В.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РЕГУЛЮВАННЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

У статті розкрито особливості державної політики регулювання інвестиційної діяльності банків України. Визначено шляхи активізації та стимулювання інвестиційної діяльності банків та вдосконалення їх державного регулювання в Україні. Також на основі статистичних даних надано рекомендації щодо проведення ефективної політики банків у сфері інвестицій.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність банків, інвестиційний портфель банків, держава, державне стимулювання інвестицій.

Постановка проблеми. З метою нагального вирішення проблем, що супроводжують банківську інвестиційну діяльність, на сьогоднішній день необхідно створити ефективну систему її державного регулювання та стимулювання, що здатна на ділі створити належні умови та забезпечити стабільність для банківської інвестиційної діяльності. Так як, основою стабільності економічної системи нашої держави є банки, які здатні забезпечити значний обсяг інвестиційних ресурсів, що потребує вітчизняна економіка на даному етапі розвитку, постає необхідність в збільшенні ролі держави в банківській інвестиційній діяльності за допомогою використання різних методів та інструментів їх стимулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти інвестиційної діяльності банків та її стимулювання з боку держави, досліджували як зарубіжні вчені, так і вітчизняні. Серед вітчизняних науковців, що досліджували проблематику даної теми можна відзначити праці: Т.Бабійчук [1], І.Зайцевої [3], М. Кужелева [5], Л. Левченка [7], С. Науменкова [8], С. Онишко та інших. Віддаючи належне проведеним дослідженням, необхідно вказати на те, що, на даний час, недостатньо дослідженими залишаються деякі аспекти визначення ролі та значення державного

стимулювання інвестиційної діяльності банків України.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження аспектів регулювання та стимулювання інвестиційної діяльності банків України з боку держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спрямування грошових потоків з метою отримання максимальної ефективності від їх використання – одне з найважливіших завдань банківської системи. Прагнення банків досягти найбільшої доходності за одночасної підтримки своєї ліквідності обумовлює необхідність здійснення банками інвестиційних вкладень. Одне з важливих місць у структурі доходних активів банку посідають інвестиційні вкладення у фінансові активи. Проте, на сьогодні, в непростих умовах як економічних, так і політичних банки змушені знаходити альтернативні шляхи покращення своєї інвестиційної діяльності. Головними з яких є саме державна підтримка.

Державне регулювання банківської інвестиційної діяльності банків покликане встановити передумови ефективної діяльності банків, яка направлена на отримання прибутків з одночасним захистом інтересів вкладників банків. Створення передумов ефективної інвестиційної діяльності банків пов'язане з макроекономічною політикою держави. Основними суб'єктами державного регулювання інвестиційної діяльності банків є Національний банк України (НБУ) та Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР), а також інші державні органи, які діють у межах своїх компетенцій [3]. А саме державне регулювання визначається як сукупність інструментів, за допомогою яких відповідні органи держави на базі законодавства та в межах своєї компетенції здійснюють вплив на процес функціонування тієї чи іншої сфери суспільного життя, основне завдання якого в сприянні

© **Житар М.О.**, кандидат економічних наук, заступник директора навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи Університету державної фіскальної служби України, м. Ірпінь, 050-577-92-40, zhytarmaksym@gmail.com

Ананьєва Ю. В., кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи Університету державної фіскальної служби України

створенню сприятливих умов для активації діяльності господарюючих суб'єктів на основі ринкового механізму. Основні завдання

державного регулювання інвестиційної діяльності банків з боку основних суб'єктів представлено на рис.1.

Рис.1. Завдання основних суб'єктів державного регулювання інвестиційної діяльності банків*

* Джерело: розроблено авторами

Відповідно до рис.1. НБУ й НКЦПФР виступають суб'єктами процесу регулювання інвестиційної діяльності банків і мають подібні форми але відмінний вплив на діяльність банків. Так, НКЦПФР має більше функцій щодо регулювання процесу інвестиційної діяльності банків шляхом ліцензування певного виду професійної діяльності на фондовому ринку та застосування відповідних санкцій за порушення ліцензійних умов, а НБУ стосуються функції щодо нагляду за дотримання банками законодавства та нормативно-правових актів. При цьому головним завданням державного регулювання є узгодження інтересів усіх суб'єктів ринку, шляхом встановлення необхідних обмежень і непряме втручання у їх діяльність.

На даний час, НБУ має в своєму розпорядженні безліч департаментів, кожен з яких виконує належну їм функцію[4]. Проте не існує такого, який би чітко виконував завдання по інвестиційній діяльності. Багато з науковців-економістів говорять, що одним із кроків для підвищення інвестиційного клімату в Україні може бути підготовка необхідної правової та організаційної бази для виділення підрозділу організаційного супроводу з питань інвестиційної

політики в організаційній структурі НБУ. При цьому, основними завданнями даного підрозділу мають бути:

1. Формування єдиних стратегічних цілей та послідовності економічних реформ;
2. Налагодження взаємозв'язків підрозділу організаційного супроводу з питань інвестиційної політики з іншими одиницями у структурі НБУ;
3. Розробка та формування механізмів державного впливу на інвестиційну діяльність банків [7];
4. Створення політики та заходів стимулювання інвестиційної діяльності;
5. Надання рекомендацій щодо введення нових законодавчих актів та/або внесення змін до діючих законодавчих актів [6];
6. Встановлення правил і стандартів здійснення банками інвестиційних операцій;
7. Контроль за дотримання банківського законодавства та нормативно-правових актів НБУ;
8. Встановлення нормативів інвестування з ціллю індикативного регулювання та з метою обмеження інвестиційного ризику.

Перш за все, інвестиційна діяльність для вітчизняних банків – це інструмент

диверсифікації активів, засіб підтримки ліквідності й джерело отримання прибутку. У свою чергу макроекономічна політика держави, здійснюючи регулювання інвестиційної діяльності банків, спрямована на розширення сфери банківського інвестування та підвищення

його ефективності, а також на захист інтересів вкладників. Заохочуючи банки до здійснення інвестиційної діяльності, держава може застосовувати різноманітні методи стимулювання, що представлені на рис.2.

Рис.2. Методи стимулювання інвестиційної діяльності банків з боку держави*

* Джерело: розроблено авторами

Також, варто відмітити, що держава, використовуючи інструменти державної політики стимулювання, може навіть націоналізувати комерційні банки. У такому випадку, банки можуть переходити у її стовідсоткову власність і вже держава стає гарантом безперебійної роботи банків та відповідає за збереження коштів їх на рахунках [1].

Таким чином, можна стверджувати, що націоналізація комерційних банків є інструментом державної політики стимулювання інвестиційної діяльності банків, який може реалізовуватись з допомогою адміністративних і економічних методів, зокрема: надання державних гарантій, страхування інвестицій, що

може здійснюватись державою, урегулювання інвестиційних суперечок та ін. Таким чином, рис.2 показує, що державна політика стимулювання інвестиційної діяльності банків повинна розробляти ефективні заходи щодо залучення їх до безпосередньої участі у реалізації державної інвестиційної політики. До яких слід віднести:

1. Збільшення ролі держави в інвестиційному процесі (розвиток механізму державних гарантій та обсягу державних інвестицій);
2. Формування сприятливого клімату для іноземних інвестицій;
3. Активне проведення селективної інвестиційної політики;

4. Зростання обсягів залучених та запозичених ресурсів банків, що допоможе отримати додаткові можливості для інвестування.

Однак, науковці зазначають [5], для того, щоб створити дієву модель державної політики стимулювання інвестиційної діяльності банків, необхідно, перш за все, визначити головні проблеми банківської інвестиційної діяльності в Україні. Такими проблемами є: відсутність дієвого механізму банківського інвестування, недосконалість важелів державного впливу, послуг щодо акумулювання грошових коштів фізичних та юридичних осіб і їх трансформація у кредити та інвестиції; низький ступінь впровадження банками нових інвестиційних продуктів, методів аналізу та управління інвестиційною діяльністю.

І вже, на основі вивчених проблем активізації банківської інвестиційної діяльності в Україні, чинників державного впливу, а також форм, методів та інструментів, що створюють відповідний механізм державного впливу на інвестиційну діяльність банківських установ, стає можливим формування сучасної моделі державної політики стимулювання інвестиційної діяльності банків, що має на меті забезпечити оптимальне співвідношення прибутковості та ризику, враховуючи інтереси банків і держави.

Також при побудові ефективного механізму державного впливу на інвестиційну діяльність банків, залишається головним рушійним елементом для створення моделі державної політики стимулювання інвестиційної діяльності банків, через дотримання головних принципів політики стимулювання інвестиційної діяльності банків, а саме [6]:

1. об'єктивність – відповідність законам об'єктивної реальності;

2. системність – доповнення та єдність усіх елементів (мета, завдання, пріоритети, інструменти, очікувані ефекти);

3. узгодженість – забезпечення з базовими положеннями загальної інвестиційної політики та політики соціально-економічного розвитку країни;

4. послідовність – цілі і завдання політики стимулювання інвестиційної діяльності банків має формуватися як «дерево цілей» – від досягнення допоміжних цілей до головної мети;

5. ефективність – здійснення заходів державної підтримки банків за умови досягнення позитивного економічного ефекту;

6. прозорість – забезпечення своєчасного надання достовірної інформації учасникам інвестиційного процесу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, з метою покращення ситуації щодо регулювання та стимулювання інвестиційної діяльності банків з боку держави, необхідно враховувати, перш за все, це сучасний стан банківської діяльності, зокрема інвестиційної. Таким чином, для забезпечення повноцінної реалізації всієї системи цілей і завдань державного регулювання інвестиційної діяльності необхідно впроваджувати в практику формування державної політики стимулювання інвестиційної діяльності банків відповідні принципи, взявши за основу зарубіжний досвід розвинених країн. Основні перспективи подальшого дослідження даної теми, пов'язані з тим, що держава повинна започатковувати та вдосконалювати різноманітні моделі здійснення інвестиційної діяльності, тобто таких як організаційні, маркетингові та аналітичні, що сприятимуть активізації інвестиційної діяльності банків

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабійчук Т.П. Стимулювання банківського інвестування: світові тенденції / Т.П. Бабійчук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2017. – Вип. 22.12. – С.202-208.
2. Житар М.О. Аналіз сучасного стану формування інвестиційного портфеля банків України та управління ним: проблемні аспекти / М.О. Житар, В.С. Зелінська // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки» № 29, ч.2, 2018. – С. 54-57
3. Зайцева І. Аналіз інвестиційної привабливості України в сучасних умовах / І. Зайцева, О. Коцюба // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2017. – № 9. – С. 87-91
4. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні Постанова Національного банку України № 368 від 28.08.2001 – [Електронний ресурс]: <http://zakon.nau.ua/doc/>
5. Кужелев М.О. Фінансова гнучкість прийняття рішень в інвестиційній діяльності банків: Монографія / М.О. Кужелев, М.О. Житар. – Київ: Видавництво «Центр учбової літератури» Київ-Бидгощ, 2016. – 176с.
6. Левченко Л.В. Дієва державна інвестиційна політика як засіб активізації інвестиційної діяльності в Україні [Текст] / Л.В. Левченко, Д.С. Турчанінова // Вісник Львівської комерційної академії. – 2016. – № 37. – С. 94–99
7. Науменкова С.В. Базель I, II, III: розвиток підходів для зміцнення регуляторної основи / С.В. Науменкова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2017. – №. 12(177). – С. 39-49.

8. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 р. №2121-III: із змінами та доповненнями за станом на 2 червня 2018 р. // Відомості Верховної Ради України.
9. Про цінні папери і фондовий ринок: Закон України від 23.02.2018 р. № 3480-15// Відомості Верховної Ради України.

REFERENCES

1. Babiichuk, T.P. (2017). Stymuliuvannia bankivskoho investuvannia: svitovi tendentsii [Promoting banking investments: global trends]. *Naukovyi visnyk NLTU - Scientific herald of NLTU*, 22.12, 202-208 [in Ukrainian].
2. Zhytar, M.O. (2018). Analiz suchasnoho stanu formuvannia investytsiinoho portfelia bankiv Ukrainy ta upravlinnia nym: problem aspekty [Analysis of the current state of formation of the investment portfolio of Ukrainian banks and its management: problem aspects]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu, serii «Ekonomichninauky» - Scientific Herald of Kherson State University. Series «Economic Sciences»*, 29, 54-57 [in Ukrainian].
3. Zaitseva, I. (2017). Analiz investytsiinoi pryvablyvosti Ukrainy v suchasnykh umovakh [Analysis of investment attractiveness of Ukraine in modern conditions]. *Biznes-Inform – Business-Inform*, 9, 87-91 [in Ukrainian].
4. Instruksiiia pro poriadok rehuliuвання diialnosti bankiv v Ukraini [Instruction on the procedure for regulating the activities of banks in Ukraine] Postanova Natsionalnoho banku Ukrainy - Resolution of the National Bank of Ukraine. Retrieved from _ [in Ukrainian].
5. Kuzheliev, M.O. (2016). Finansova hnuchkist pryiniattia rishen v investytsiini idiiialnosti bankiv [Financial flexibility of decision-making in the investment activity of banks]. Kyiv: «Tsentri uchbovoi literatury» [in Ukrainian].
6. Levchenko, L.V. (2016). Diieva derzhavna investytsiina polityka yak zasib aktyvizatsii investytsiinoi diialnosti v Ukraini [Effective state investment policy as a mean of investment activity activization in Ukraine]. *Visnyk Lvivskoi komertsiiinoi akademii - Bulletin of the Lviv Commercial Academy*, 37, 94–99 [in Ukrainian].
7. Naumenkova, S.V. (2017). Bazel I, II, III: rozvytok pidkhodiv dlia zmitsnennia rehuliatornoj osnovy [Basel I, II, III: development of the approaches to strengthening the regulatory framework]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka - Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*, 12 (177), 39-49 [in Ukrainian].
8. Zakon Ukrainy «Pro banky i bankivsku diialnist», pryiniaty 7 hrud. 2000 roku № 2121-III [Law of Ukraine «on banks and banking» from Dec. 7 2000, № 2121-III]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*. Kyiv: Parlam. vyd-vo [in Ukrainian].
9. Zakon Ukrainy «Pro tsinni papery i fondovyi rynek», pryiniaty 23 liutoho 2018 roku № 3480-15 [Law of Ukraine «on securities and the stock market» from Feb. 23, 2018, № 3480-15]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*. Kyiv: Parlam. vyd-vo [in Ukrainian].

Одержано 27.02.2019